

PORVOONJOEN SUISTON LINNUSTOSELVITYS KEVÄÄLLÄ 2024

Näkymä Ruskiksen suistoon 31.5.2024.

Mauri Leivo

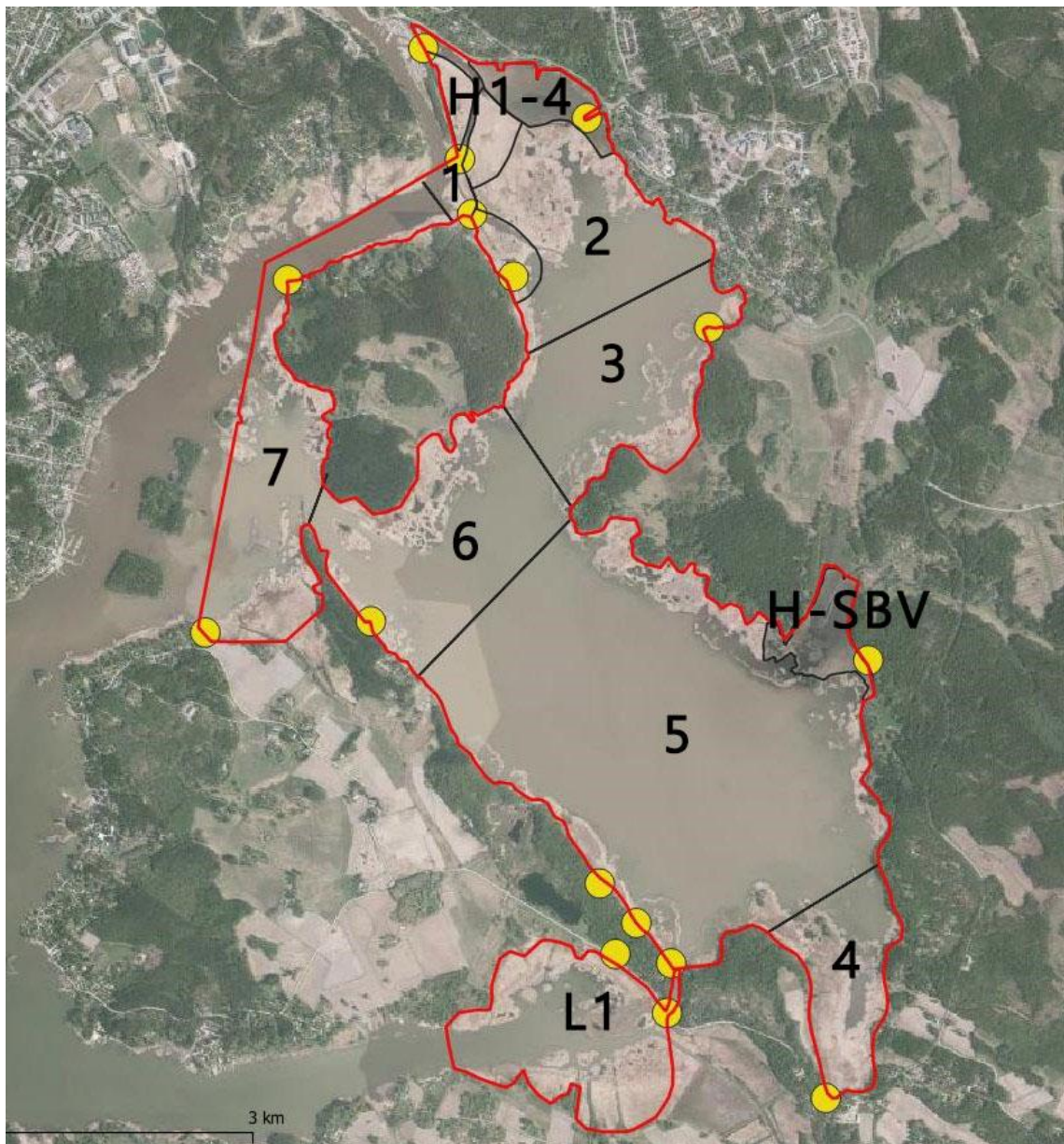
SISÄLLYS

1. JOHDANTO	3
1.1 Uudet hoitotoimet	4
2. LASKENNAT	5
2.1 Laskentamenetelmät	5
2.2 Laskentojen toteutus	5
2.3 Laskentaolosuhteet	6
2.4 Parimäärien tulkinta	10
3. TULOKSET	11
3.1 Pesimälinnusto	11
3.1.1 Vesilinnut	11
3.1.2 Kahlaajat	13
3.1.3 Lokkilinnut	13
3.1.4 Kahlaajat ja avomaan varpuslinnut	13
3.1.5 Muut kosteikkolinnut	14
3.1.6 Uhanalaiset linnut	14
3.2 Muutonaikaiset keräntymät	15
3.2.1 Vesilinnut	16
3.2.2 Kahlaajat ja avomaan varpuslinnut	19
3.3 Ruokavieraat	20
LÄHTEET	22
KIITOKSET	23

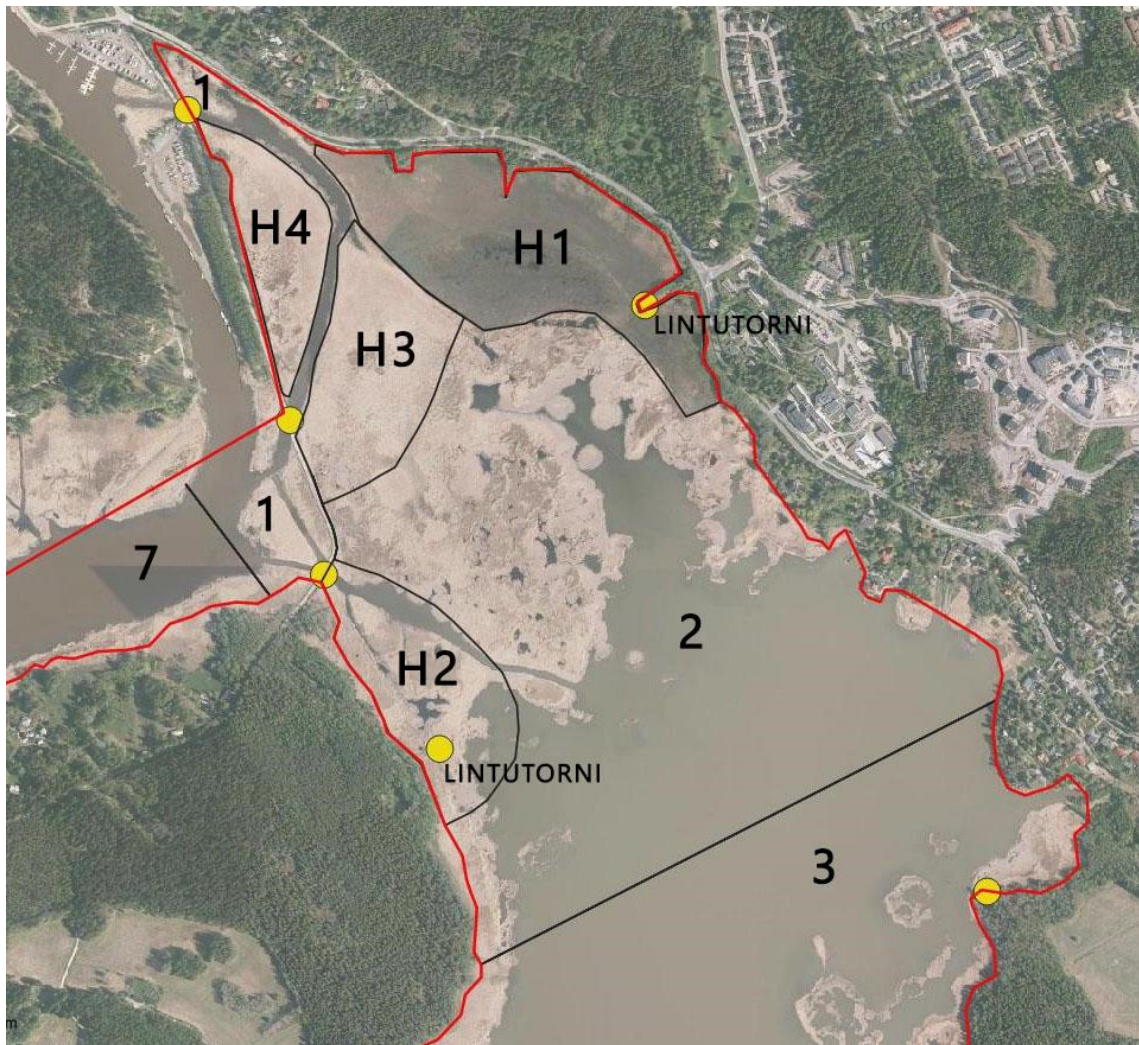
1. JOHDANTO

Tässä raportissa esitetään Porvoonjoen suistossa keväällä 2024 tehtyjen kosteikkolinnuston pesimä- ja muutonaikaisten laskentojen tulokset. Laskenta-aluetta sekä aiemmin tehtyjä selvityksiä ja hoitotoimia ovat kuvailleet tarkemmin mm. Leivo (2021 ja 2023), Lammi & Routasuo (2017) sekä Lammi ym. (2007).

Selvitys on osa valtionhallinnon Helmi-elinympäristöohjelmaa 2021–2030 (Ympäristöministeriö). Laskennan tilasi Uudenmaan ely-keskus.

Kartta 1. Porvoonjoen suiston selvitysalue (punainen raja), osa-alueet (mustat viivat ja tekstit) sekä laskentapisteen (keltaiset pallot) keväällä 2024.

Kartta 2. Ruskiksen osa-alueet tarkemmin eriteltyinä.

1.1 Uudet hoitotoimet

Edellisen koko suiston laskennan jälkeen (v. 2021, ks. Leivo 2021) osa-alueen 5 (Stensbölefjärden) itäreunalle Stensbölevikeniin perustettiin kesällä 2021 uusi 17,3 ha hoitoniitty (koneellinen niitto), jolla on sen jälkeen laiduntanut karjaa vuosittain. Tässä selvityksessä hoitoniitty erotettiin omaksi osa-alueekseen H-SBV (kartta 1).

Osa-alueen 2 (Ruskiksen suisto) pohjoisosassa ajettiin syksyllä 2023 ruoikkoa alas pieneltä koealalta, minkä seurauksena keväällä 2024 siellä oli tarjolla avointa 'rantaniittyä'. Kahlaajat ottivat tarjouksen vastaan ja pesivät siellä kesällä 2024 kaikkiaan viiden parin voimin (taulukko 1). (Loppukesällä 2024 tätä aluetta laajennettiin merkittävästi (-> 7 ha), ja samalla alue erotettiin omaksi osa-alueekseen H5.)

Uusien hoitoniittyjen erottaminen omiksi osa-alueikseen katsottiin perustelluksi, koska se mahdollistaa hoitoniittyjen tarkemman seurannan laskentojen avulla. Toimenpide ei juuri vaikuta osa-alueiden 2 ja 5 vertailukelpoisuuteen verrattuna aiempiin selvityksiin, koska aiemmin hoitoniittyjen tilalla on ollut pelkkää ruoikkoa, jossa ei vesi- ja rantalintuja tai muita selvityskohdelajeja esiintynyt (varsinkaan pesinyt) juurikaan.

2. LASKENNAT

2.1 Laskentamenetelmät

Porvoonjoen suiston laskennat keväällä 2024 toteutettiin pääpiirteissään ympäristöhallinnon Helmi-linnuston seurantaohjeiden (Mikkola-Roos ym. 2021) mukaisesti.

Muuttavan ja pesivän vesi- ja rantalinnuston sekä avomaan varpuslintujen yksilö- ja parimäärät laskettiin yhden henkilön voimin (raportin tekijä) pistelaskentamenetelmällä vakioiduista, aiemmissakin Porvoonjoen suiston selvityksissä (esim. Leivo 2021 ja 2023) käytetyistä laskentapisteistä käsin (kartat 1–2).

Myös eräiden harvalukuisten kosteikkolintulajien (mm. luhtakana ja rastaskerttunen; taulukko 1) runsautta selvitettiin siltä osin, kun se oli mahdollista em. laskentapisteistä käsin. Varsinaisia ranta- ja ruoikkoalueiden kartoitus- tai kiertolaskentoja ei tehty.

2.2 Laskentojen toteutus

Laskentoja tehtiin 21.3.–31.5. välisenä aikana kaikkiaan 15, toisin sanoen keskimäärin noin viiden päivän välein. Laskentavälit vaihtelivat kuitenkin laskentakauden alussa tavallista enemmän, sillä alkukevät oli laskentojen suhteen haasteellinen: oli paljon sumuja ja kovia tuulia sekä kaksi voimakasta takatalvijaksoa lumipyryineen ja pakkasineen. Tämän vuoksi laskentoja jouduttiin useaan otteeseen siirtämään otollisempaan päivään. Lisäksi laskentoja saatettiin siirtää yksittäisillä kerroilla vedenkorkeuden mukaan niin, että havaintoaineistoa kertyisi mahdollisimman monen vedenkorkeuden aikaan.

Ajallisesti laskentapäivät jakautuvat seuraavasti: maaliskuu 3 (21., 25. ja 31. päivä), huhtikuu 5 (8., 14., 18., 24. ja 29.) ja toukokuu 7 (3., 7., 10., 13., 17., 25. ja 31.).

Kuten edellisessäkin koko suiston selvityksessä keväällä 2021 (ks. Leivo 2021), laskentakierros aloitettiin ensimmäisissä laskennoissa suiston eteläosasta (osa-alueet 6–7 sekä L1), jonne ensimmäiset sulapaikat ilmaantuivat ja jossa myös valtaosa linnuista oleili. Tuohon aikaan esimerkiksi Ruskiksen alue (osa-alueet 1–3 sekä H1–4) oli vielä jäässä ja linnuton.

Keski- ja loppukevällä laskentakierros aloitettiin sitä vastoin useimmiten Ruskiksen alueelta (Pohjoisniityn tornista). Pääsyyinä tähän olivat valaistusolot, ennen muuta

aurionvalon suunta ja siirtyminen päivän mittaan (tavoitteena oli päästä havainnoimaan lintuja myötävalossa).

Laskennat aloitettiin varhain aamulla lintujen aktiivisuushuipun, parhaan valaistuksen ja vähäisimmän väreilyn aikaan. Alkukeväällä laskennat aloitettiin yleensä jo ennen auringonnousua, koska sulilla yöpyvät hanhet lähtivät pelloille hyvin varhain aamulla, kirkkaina aamuina jopa puolisen tuntia ennen auringonnousua. Keskekevään lintuhuipun aikaan laskennat venyivät usein iltapäivän puolelle, jolloin valaistus oli selvästi heikompi, mm. väreilyä enemmän.

Laskenta kesti alkukeväällä — jolloin laskenta-alue oli vielä pääosin jäässä, lintumäärä oli pienempi, eivätkä linnut olleet vielä asettuneet pesimään — yleensä noin 4–5 tuntia. Keski- ja loppukeväällä — jolloin lintuja oli enemmän, ja ne olivat levittäytyneet koko suiston alueelle ja alkaneet pesiä — laskenta kesti yleensä noin 6–8 tuntia, joskus ylikin.

Peruskuvioista poikettiin kahtena päivänä. 31.3. laskenta tehtiin illalla tarkoituksena seurata hanhien saapumista yöpymispaikalle (osa-alue L1). 10.5. lintuja laskettiin ainoastaan hoitoniityillä (Ruskiksen pohjois- ja länsiniitty = H1–5 sekä Stensböleviken = H-SBV) tarkoituksena seurata koko aamun ajan (klo 5–10) kahlaajien muuttoa, lepäilyä ja ruokailua niityillä.

2.3 Laskentaolosuhteet

Laskentojen alkaessa (21.3.) valtaosa suistosta oli vielä jäässä. Källsundetissa–Kroksnäsviskenillä (osa-alue L1) ja Killingön länsilahdella–Lakasalmella (o-a 6–7) oli laajahkot sulat (kartta 3a), ja myös paljon lintuja.

Kartta 3a. Sulapaikat (sinisellä) Porvoonjoensuistossa 21.3.2024.

Kartta 3b. Sulapaikat (sinisellä) Porvoonjoensuistossa 31.3.2024.

Maaliskuun lopulla osa-alueet 6 ja 7 olivat jo +-jäättömät, samoin kuin vaihtelevankokoiset alueet monilla muillakin osa-alueilla (kartta 3b). Vielä huhtikuun alkupuolella (8.4.) iso osa suistosta oli yhä jäässä (mm. o-a 3–5 lähes kokonaan). Ruskiksen jokiuomat olivat tuolloin pääosin sulaneet, ja hoitoniittyjen (H1–4) allikoilla ja kasvituppaiden ympärillä oli laajoja sulalaikkuja (kuva 1), joissa mm. naurulokit ja varikset ruokailivat.

14.4. laskennassa koko suisto oli jäätön.

Hoitoniityt olivat melko vähävetisiä koko laskentakauden ajan, koska merivesi pysytteli koko kevään varsin alhaalla (tyypillisesti -10...-20 cm (keskivesi)) (kuva 2). Tämä suosi niityillä ruokailevia kahlaajia, mutta ei vesilintuja. Niityt kuivuivat kokonaan toukokuun lopulle tultaessa miltei läpi kuun jatkuneen lämpimän jakson (mm. ennätykselliset 16 hellepäivää) seurauksena (kuva 3).

Toukokuun puolivälistä alkaen (kolmen viimeisen laskennan ajan) uusi samanvuotinen kasvillisuus (lähinnä järviruoko) oli varsin korkeaa (30–50 cm), mikä etenkin hoitoniityillä H3 ja H4 haittasi selvästi lintujen havaittavuutta (kuva 4). Myös rantapuuston uusi lehvästö sekä lämpöväreily haittasivat loppukeväällä jonkin verran havainnointia laskenta-alueille.

Stensbölevikenillä (H-SBV) niitty oli pääosin korkeahkon joskin melko harvan ruoikon vallassa. Tämä oli seurausta siitä, että niityn hoito oli kesällä 2023 laidunnuksen varassa, ja laidunpaine osoittautui riittämättömäksi pitämään rantaniittyä avoimena. Tämä näkyi vähäisinä lintumäärinä sekä levähtävän että pesivän linnuston osalta (luku 3.1.2).

Kuva 1. Ruskiksen länsiniittyä (osa-alue H3) 8.4.2024.

Kuva 2. Ruskiksen pohjoisniittyä (osa-alue H1) 10.5.2024.

Kuva 3. Ruskiksen pohjoisniittyä (osa-alue H1) 31.5.2024.

Kuva 4. Ruskiksen länsiniittyä (osa-alue H3) 31.5.2024.

2.4 Parimäärien tulkinta

Eri lajien pari- ja reviirimäärien tulkinnessa noudatettiin Helmi-linnustonseurantaohjeita (Mikkola-Roos ym. 2021). Yksinkertaistettuna parimäärän tulkinta perustui sorsilla havaintoihin pesivistä pareista ja koiraista (yksittäiset tai pikkuparvissa olevat), muilla lajeilla (yleensä toistuviin) havaintoihin reviireistä ja pesistä.

Tulkinta pesivästä parista tehtiin pääsääntöisesti useiden eri laskentojen ja toisiaan tukevien havaintojen perusteella. Tässä selvityksessä pesiviksi pareiksi määriteltiin kaikki pesintään tai pysyvään reviiriin viittaavat havainnot riippumatta siitä, onnistuiko pesintä vai ei.

3. TULOKSET

3.1 Pesimälinnusto

Porvoonjoen suistossa vuonna 2024 pesineiden vesilintujen, kahlaajien, loppilintujen ja eräiden muiden kosteikkolajien parimäärät osa-alueittain on esitetty taulukossa 1. Osa-aluekohtaiset parimäärät ovat sorsien osalta lähinnä viitteellisiä johtuen sorsien suuresta liikkuvuudesta (ks. Leivo 2021).

Seuraavassa käsitellään pesimälinnustoa lajiryhmittäin ja esitetään joitakin huomioita lajistosta, lintujen runsaudesta ja esiintymisestä eri osa-alueilla, muutoksista aiempiin vuosiin verrattuna sekä pesinnän onnistumisesta.

3.1.1 Vesilinnut

Porvoonjoen suistossa pesi vuonna 2024 kaikkiaan 215–217 vesilintuparia (taulukko 1). Pesivät vesilinnut levittäytyivät verraten tasaisesti eri puolille suistoa. Maksimissaan vesilintuja pesi n. 35–40 paria/osa-alue, johon määrään ylsi peräti viisi eri osa-aluetta (2, 5, 6, 7 ja L1). Hoitoniityillä pesi vain yksittäisiä vesilintupareja (sorsia).

Ylivoimaisesti runsaimpia vesilintulajeja olivat totuttuun tapaan sinisorsa (63 paria), nokikana (47–48) ja silkkiuikku (42). Muita vesilintulajeja pesi 1–10 paria/laji.

Vaateliaammista vesilintulajeista suistossa pesivät harmaasorsa (10 paria), lapasorsa (6), heinätavi (2) ja punasotka (1). Etelä-Suomessa harvalukuisia jouhisorsia pesi yksi pari.

Laulujoutsenia havaittiin suistossa tyypilliset kymmenen paria (joista 2 kihlaparia), kun taas kyhmyjoutsenilla vuosi 2024 oli pesinnän osalta suorastaan katastrofaalisen huono: vain yksi pesivä pari havaittiin. Esimerkiksi vuonna 2021 pesiviä pareja oli 13 (Leivo 2021). Yhtä heikosta pesimävuodesta on raportoitu muuallakin etelärannikolla (William Velmala, Mikael Nordström). Yhtenä syynä kyhmyjoutsenen poikkeuksellisen heikkoon pesimävuoteen saattoi olla edellisenä vuonna talvehtimisalueilla voimakkaana jyllännyt lintuinfluenssa, vaikkakin keväällä 2024 lintuinfluenssatapauksia raportoitiin Suomesta hyvin vähän (Ruokavirasto 2024).

Silkkiuikkuja ja nokikanoja pesi niin ikään selvästi vähemmän kuin edellisenä selvitysvuonna 2021 (ks. Leivo 2021). Lintuinfluenssa saattoi osaltaan selittää pudotusta, mutta lajien kannat ovat muutenkin olleet meillä laskusuunnassa pitkin 2000-lukua. Sekä silkkiuikuista että nokikanoista suurin osa pesi kahdessa koloniassa osa-alueilla 6 ja 7.

Taulukko 1. Vesi- ja rantalintujen sekä eräiden muiden lajien parimäärät osa-alueittain Porvoonjoen suistossa vuonna 2024. Uhanalaiset lajit on lihavoitu. Suojelukategoriat: CR= äärimmäisen uhanalainen, EN=erittäin uhanalainen, VU=vaarantunut, NT=silmällä pidettävä, DIR=EU:n lintudirektiivin liitteen I laji, VAST=Suomen kansainvälisen suojeluvastuun laji.

¹ Laulujoutsenpareista pesimättömiä kihlapareja oli 2, kurjista ainakin 1.

		Parimäärä	Osa-alue												Suojelu-kategoria
		yhteensä	H1	H2	H3	H4	1	2	3	4	5	H-SBV	6	7	
VESI- JA RANTALINNUT															
Kyhmyjoutsen	1									1					
Laulujoutsen ¹	10					1	1	1		4		2	1		DIR VAST
Kanadanhanhi	5									1		1	2	1	
Haapana	6							1		4		1			VU VAST
Harmaasorsa	10						1		1	3		3	1	1	
Tavi	10							1		3		2	1	3	VAST
Sinisorsa	63	1	1		1	3	18	5	1	18		6	2	7	
Jouhisorsa	1									1					VU
Lapasorsa	6					1				1			1	3	
Heinätavi	2						1	1							VU
Punasotka	1							1							CR
Tukkasotka	2-3						1	0-1		1					EN
Telkkä	3							1		1		1			VAST
Isokoskelo	6						1			1			1	3	NT VAST
Silkkiuikku	42					1	7	1				16	15	2	NT
Nokikana	47-48		1			5	6	4-5		2		11	16	2	EN
Meriharakka	1													1	
Punajalkaviklo	7	2		1	1		1				1			1	NT
Töyhtöhyppä	25-28	5		7	3		3				3-4			4-6	
Taivaanvuohi ²	9	4		1	1		1				1			1	NT
Rantasipi	5					1	1	1					1	1	VAST
Naurulokki	50											50			VU
Kalalokki	6									2		3		1	
YHTEENSÄ	318-323	12	2	9	6	12	42	17-19	2	43	5-6	96	41	41-43	

MUUT LAJIT	yhteensä	H1	H2	H3	H4	1	2	3	4	5	H-SBV	6	7	L1	
Kaulushaikara	1						1								DIR
Kurki	5						1				1	1	1	1	DIR
Luhtakana ²	6						3	1	1					1	
Kiuru	2	1		1											NT
Niittykirvinen	5-6	4		1-2											
Västäräkki	25	2		3	3	1		3		1	1	3	3	5	NT
Rastaskerttunen ²	9						3			2		3	1		VU
YHTEENSÄ	53-54	7	0	5-6	3	1	8	4	1	3	2	7	5	7	

3.1.2 Kahlaajat

Kahlaajia pesi Porvoonjoen suistossa yhteensä 47–50 paria, mikä on selvästi enemmän kuin edellisessä koko suiston selvityksessä (30 paria; Leivo 2021). Esimerkiksi töyhtöhyyppiä pesi vuonna 2021 kahdeksan paria, nyt 25–28.

Positiivisen muutoksen selittää paljolti uusien, kahlaajille sopivien hoitoniittyjen perustaminen suistoon (H3–4 sekä H-SBV). Lisäksi talvella 2023/24 kasvillisuus lakoontui monilla osa-alueilla tavallista enemmän, mikä tarjosi etenkin hyypille lisää pesimäpaikkoja (esim. 4–6 paria osa-alueella L1).

Eniten kahlaajia (13 paria) pesi totuttuun tapaan Ruskiksen Pohjoisniityllä (osa-alue H1), mutta pesiviä kahlaajapareja havaittiin myös kaikilla muilla hoitoniityillä (2–9 paria) (taulukko 1).

Stensbölevikenin hoitoniityllä kahlaajia pesi verraten vähän (5–6 paria, taulukko 1). Syynä tähän lienee ollut se, että matalakasvuista niittyä oli tarjolla vain vähän, koska laidunnuspaine hoitoniityn ydinalueilla oli riittämätön eikä aluetta niitetty koneellisesti edellisenä kesänä.

Loppukeväällä viikkokausia jatkuneen matalan veden jakson ansiosta kahlaajat onnistuivat pesinnässään hyvin. Laskentojen loppuun mennessä useat parit (mm. töyhtöhyyppiä ja punajalkavikloja) saivat poikasia maailmalle. Kesäkuun alkupuolella vesi nousi kuitenkin äkisti n. 35 cm, mikä saattoi tuhota osan myöhemmin aloitetuista pesistä. Poikuelaskentoja ei tehty, joten tuon veden nousun lopullisista vaikutuksista ei ole tietoa. Edellisessä hoitoniittyjen laskennassa keväällä 2023 toukokuun lopulla noussut vesi tuhosi lähes kaikki hoitoniittyjen kahlaajanpesät (Leivo 2023).

3.1.3 Lokkilinnut

Lokkilintujen parimäärät olivat täsmälleen samat kuin vuonna 2021 (Leivo 2021): naurulokki 50 paria, kalalokki 6. Kalatiirojen pesintöjä ei varmistettu tänä vuonna lainkaan.

Naurulokit pesivät tuttuun tapaan osa-alueella 6 sijaitsevalla Skjårstenenin luodolla. Tällä kertaa lokit onnistuivat torjumaan peto- ja varislintujen saalistusyritykset menestyksekkäästi toisin kuin keväällä 2021, jolloin kolonia autioitui vapun aikoihin luultavasti juuri voimakkaan saalistuspaineen vuoksi (Leivo 2021). Vielä toukokuun lopulla 2024 luodolla hautoi noin 50 naurulokkiemoa. Siitä, kuinka paljon poikasia kolonia tuotti, ei ole tietoa, koska poikuelaskentoja ei tehty.

3.1.4 Avomaan varpuslinnut

Avomaan varpuslintuja pesi Porvoonjoen suiston hoitoniityillä yhteensä 16–17 paria, joista runsain oli västäräkki (9 paria). Tämän lisäksi västäräkkejä pesi tasaisesti rannoilla eri puolilla suistoa (yhteensä 25 paria; taulukko 1).

Keltavästäräkki näyttää kadonnan Porvoonjoen suiston pesimälinnustosta. Vuonna 2012 Pohjoisniityllä pesi vielä 5 paria (Ilpo Huolman & Mauri Leivo), mutta sen jälkeen tehdyissä selvityksissä (Leivo 2021, Leivo 2023) lajia ei ole enää havaittu pesivänä. Tämä liittyneen lajin voimakkaaseen taantumiseen eteläisessä Suomessa (Lehikoinen & Väisänen 2023), ei itse Porvoonjoen suistoon, jossa edellytykset lajin pesimiselle ovat elinympäristön puolesta nykyään paremmat kuin vuosikymmeniin.

3.1.5 Muut kosteikkolinnut

Muita selvityslajeja — kaulushaikara, kurki, luhtakana ja rastaskerttunen — pesi suistossa jokseenkin saman verran kuin edellisessä selvityksessä (ks. Leivo 2021).

Rastaskerttusen lievä lasku (9 vs. 14 paria) saattoi johtua pitkälti siitä, että lajia ei varta vasten kartoitettu, vaan havainnot tulivat — jos olivat tullakseen — muun havainnoin ohessa. Lisäksi rastaskerttusen vuosivaihtelut näyttävät olevan verraten suuria. Vahvimmat rastaskerttusalueet olivat edellisen selvityksen tapaan Ruskiksen suisto (3 paria), Sikosaaren eteläranta (3) sekä Stensböleviken (2).

Ruskosuohaukkoja tavattiin laskennoissa pesimäaikaan, mutta selvästi pesintään viittaavia havaintoja ei tehty (vrt. 1 pari v. 2021; Leivo 2021).

Niin ikään vaarantuneesta viiksitimalista tehtiin havaintoja useissa laskennoissa (Ruskis, Kroksnäsvisken), ja hyvin todennäköisesti laji pesii alueella, mutta laskentatietojen perusteella lajin runsaudesta on vaikea sanoa mitään. Runsauden selvittäminen vaatisi tarkempia kartoitus- ja venelaskentoja sopivilla ruoikkoalueilla.

3.1.6 Uhanalaiset linnut

Porvoonjoen suiston pesivään vesi- ja rantalinnustoon kuului vuonna 2024 seitsemän uhanalaista lintulajia, joista kuusi oli vesilintuja (haapana, heinätavi, jouhisorsa, punasotka, tukkasotka ja nokikana) (taulukko 1). Lisäksi laskennoissa havaittiin kaksi uhanalaista ruoikkolajia, rastaskerttunen ja viiksitimali (luku 3.1.5).

Monet vesilintulajit ovat taantuneet meillä viime vuosina (mm. Laaksonen ym. 2019) johtuen kosteikkojen negatiivisista ympäristömuutoksista (kuten umpeenkasvusta), suojaa antavien naurulokkien vähenemisestä sekä saalistuspaineen lisääntymisestä (mm. petonisäkkäät, merikotka).

Lisäksi Porvoonjoen suistossa vuonna 2024 pesineistä, selvityksen kohteina olleista lintulajeista 6 kuului silmällä pidettäviin lajeihin, 3 EU:n lintudirektiivin liitteen I lajeihin ja 6 ns. vastuulajeihin, joiden suojelusta Suomella on kansainvälinen suojeluvastuu (taulukko 1).

Tässä yhteydessä on syytä todeta, että myös useimmat kosteikkoluontotyypit (mm. kaikki rantaniittytyypit) ovat muuttuneet meillä uhanalaisiksi (Raunio ym. 2008, Sammalkorpi ym. 2017).

3.2 Muutonaikaiset keräntymät

Pesimälintujen lisäksi kevään 2024 laskennoissa selvitettiin myös lepäilevien vesi- ja rantalintujen runsautta Porvoonjoen suistossa. Suistossa levähtäneiden runsaimpien lintulajien suurimmat päiväkohtaiset yksilömäärät on esitetty taulukossa 2.

Taulukko 2. Porvoonjoensuistossa keväällä 2024 levähtäneiden runsaimpien vesi- ja rantalintujen paras päiväsomma ja sitä vastaava päivämäärä, keskimääräinen yksilömäärä/laskenta, lajin havaintopäivien lukumäärä sekä havaittujen päiväsummien yhteissomma. Kaikkiaan havaintopäiviä oli 14, paitsi kahlaajilla ja keltavästäräkillä 15 (vrt. kahlaajatarkkailu 10.5.). Suojelukategoriat, ks. taulukko 1.

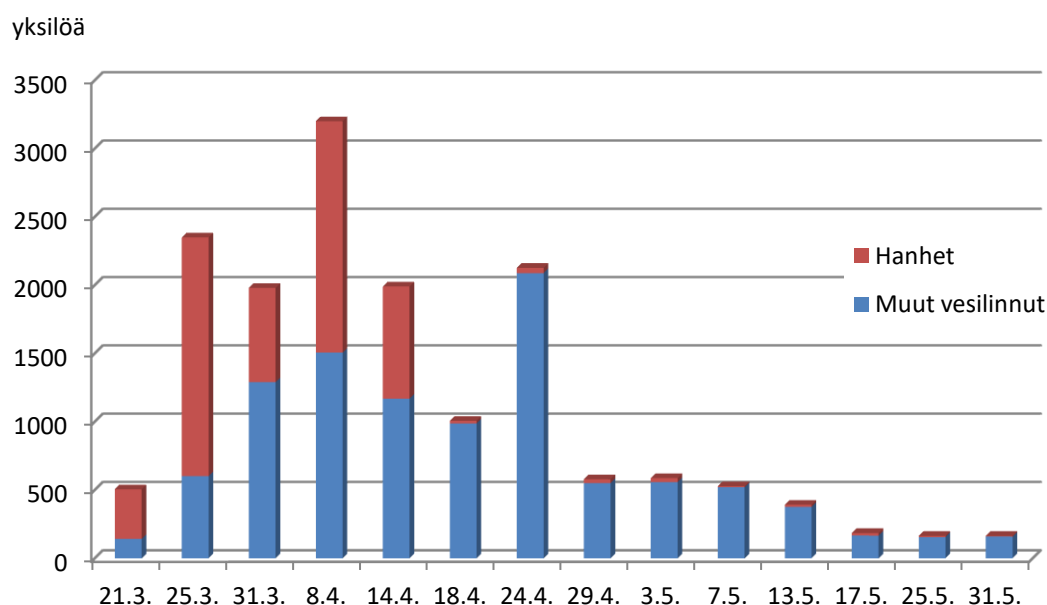
¹ Metsähanhen keräntymät koskevat Venäjällä pesivää kantaa, joka ei ole nykytiedon mukaan uhanalainen. Siksi sen kohdalla jätettiin pois Suomen kantaa koskeva uhanalaisuusmerkintä.

	Yksilöä max	Pvm	Yksilöä keskim/ laskenta	Havainto- päivien lkm	Yhteensä havaittua yksilöä	Suojelu- kategoria
Laulujoutsen	76	25.3.	26	13	367	VAST
Merihanh	60	31.3.	19	11	266	
Tundrahanhi	770	8.4.	105	6	1470	
Metsähanhi ¹	950	25.3.	140	6	1954	VAST
Kanadanhanhi	352	25.3.	57	14	792	
Valkoposkihanhi	760	14.4.	72	5	1006	
Haapana	87	14.4.	26	13	366	VU DIR VAST
Harmaasorsa	25	3.5.	9	8	132	
Tavi	546	8.4.	164	11	2289	VAST
Sinisorsa	854	31.3.	95	14	2612	
Jouhisorsa	151	24.4.	23	10	327	VU
Lapasorsa	28	24.4.	10	11	133	
Tukkasotka	192	14.4.	78	13	1095	EN
Telkkä	87	8.4.	24	11	339	VAST
Uivelo	104	8.4.	24	10	331	DIR VAST
Isokoskelo	661	24.4.	84	12	1170	NT VAST
Silkkiiukku	136	24.4.	38	11	533	NT
Nokikana	73	3.5.	67	11	548	EN
Töyhtöhyppä	46	17.5.	23	14	340	
Taivaanvuohi	45	24.4.	7	13	112	NT
Kuovi	186	14.4.	16	4	241	NT VAST
Suokukko	50	17.5.	13	7	202	CR DIR NT DIR VAST
Liro	181	10.5.	37	6	561	
Mustaviklo	17	7.5.	7	7	48	NT VAST
Valkoviklo	10	29.4.	2	7	33	NT VAST
Keltavästäräkki	86	7.5.	8	3	121	DIR VAST

3.2.1 Vesilinnut

Vesilintuja kerääntyi kevään 2024 aikana Porvoonjoen suistossa hyvin runsaasti, etenkin hanhia ja sorsia. Enimmillään yhdessä laskennassa (8.4.) havaittiin yli 3000 vesilintua (kuva 5).

Eniten vesilintuja havaittiin heti alkukeväällä, jolloin tuhannet hanhet lepäilivät suistossa ja samaan aikaan monilla sorsalajeilla (kuten sinisorsalla ja tavilla) havaittiin muutonhuippu (taulukko 2). Hanhien jatkettua muuttomatkaansa huhtikuun puolivälissä vesilintumäärät pienenivät, mutta kasvoivat uudelleen huhtikuun lopulla vesilintujen toisen muutonhuipun aikaan. Tällöin havaittiin yhdessä laskennassa (24.4.) yli 2000 vesilintua, joista suuri osa oli isokoskeloita. Toukokuun mittaan vesilintumäärät vähenivät huomattavasti, kunnes paikalla olivat enää suistossa pesivät linnut.

Kuva 5. Porvoonjoen suistossa keväällä 2024 levähtäneiden vesilintujen yksilömäärä.

Alkukeväällä suiston merkittävin vesilintujen kerääntymisalue oli Kroksnäsvisken (osa-alue L1), johon ilmaantuu keväisin suiston ja koko Porvoon sisäsaariston ensimmäinen sula (kuva 6). Tähän kerääntyi parhaimmillaan (25.3. ja 8.4.) lähes 2000 hanhea, jotka yöpyivät sulalla ja ruokailivat päivisin lähiympäristön pelloilla.

Hanhet

Lepäilevien hanhien määrä Porvoonjoen suistossa on kasvanut merkittävästi viime vuosina. Kun niinkin äskettäin kuin keväällä 2021 hanhia oli parhaimmillaan vain noin 250 (Leivo 2021), nyt kolme vuotta myöhemmin paras päiväsumma oli yli seitsenkertainen (taulukko 3).

Taulukko 3. Porvoonjoensuistossa keväinä 2024, 2021 ja 2012 levähtäneiden runsaimpien vesilintujen kevään yhteismääriä. Havainnointipäiviä kaikkina vuosina yhtä paljon. Kevään 2021 aineisto: Leivo (2021); kevään 2012 aineisto: Ilpo Huolman & Mauri Leivo.

	Yhteensä havaittua yksilöä		
	2024	2021	2012
Laulujoutsen	367	195	168
Merihanhi	266	270	101
Tundrahanhi	1470	0	0
Metsähanhi	1954	45	66
Kanadanhanhi	792	465	268
Valkoposkihanhi	1006	12	2
Haapana	366	183	515
Harmaasorsa	132	50	9
Tavi	2289	1230	1683
Sinisorsa	2612	1425	2136
Jouhisorsa	327	73	151
Lapasorsa	133	88	230
Punasotka	10	49	77
Tukkasotka	1095	1440	1217
Telkkä	339	495	1063
Uivelo	331	630	323
Isokoskelo	1170	1860	2341
Silkkiuikku	533	750	722
Nokikana	548	1005	1115

On tosin huomautettava, että kevään 2012 laskentatiedoista ei ilmene, miten laskenta tarkalleen ottaen toteutettiin alkukeväällä hanhiaikaan. Laskennat aloitettiin kyllä ennen auringonnousua, mutta se, käytiinkö aamubarhaamalla laskemassa varta vasten mahdolliset hanhikeraantymät eteläisillä osa-alueilla (jonne alkukeväällä ensimmäiset sulat ilmaantuvat ja hanhet kerääntyvät), jäi epäselväksi. Hanhethan lähtevät sulapaikoilta usein jo ennen auringonnousua, jonka vuoksi myöhemmin aamulla sula on yleensä tyhjä hanhista.

Toinen viime vuosien merkittävä muutos on se, että keväällä 2024 runsaina esiintyviä hanhilajeja oli aiemman kahden (meri- ja kanadanhanhi) sijaan peräti viisi (taulukko 2). Eriyksen merkittävä muutos on tapahtunut metsä-, tundra- ja valkoposkihanhiin määrissä, mikä on yleinen trendi Itä-Uudellamaalla ja muualla eteläisessä Suomessa. Esimerkiksi tundrahanhia ei havaittu kevään 2021 (Leivo 2021) ja 2012 (Ilpo Huolman & Mauri Leivo) selvityksissä lepäilevänä lainkaan (taulukko 3), mutta keväällä 2024 parhaimmillaan lähes 800 (taulukko 2).

Kuva 6. Lepäileviä hanhia sekä muita vesilintuja Kroksnäsviskenin sulalla (osa-alue L1) 25.3.2024.

Sorsat

Porvoonjoen suisto on yksi Uudenmaan merkittävimmistä sorsien kerääntymisalueista (Leivo 2021). Myös keväällä 2024 suistossa lepäili suuria määriä sorsia (taulukko 2).

Selvästi runsaimmat lajit olivat tuttuun tapaan sinisorsa ja tavi. Samoin isokoskelo ja tukkasotka esiintyivät runsaina.

Sorsia havaittiin osa-alueista eniten Kroksnäsviskenillä (L1), johtuen lähinnä siitä että alkukeväällä sorsien enimmäisen muutonhuipun aikaan (sinisorsa ja tavi) sulapaikkoja oli suistossa hyvin rajoitetusti. Suiston vapauduttua jääpeitteestä sorsia kerääntyi merkittäviä määriä myös muualle suistoon, mm. Stensbölefjärdenin eteläosaan, Ruskiksen suistoon sekä Sammaleviskenille, siis aivan samoille alueille kuin aiemmissa selvityksissä (ks. mm. Leivo 2021).

Eri sorsalajien runsaudessa ilmeni joitakin selviä eroja aiempiin koko suiston selvityksiin verrattuna (taulukko 3). Selvästi aiempaa vähemmän havaittiin punasotkia, telkkiä ja isokoskeloita, hieman vähemmän lapasorsia ja nokikanoja. Selvästi aiempaa runsaammin havaittiin harmaasorsia, taveja ja jouhisorsia.

Kuinka hyvin havaitut erot kuvastavat todellisia muutoksia on ehkä vielä ennenaikaista sanoa. Laskennoissa havaittuihin sorsamääriin vaikuttaa suuresti se, kuinka hyvin laskentapäivät osuvat yksiin muutonhuippupäivien ja toisaalta sopivien vedenkorkeuksien kanssa. Keväällä 2024 esimerkiksi tavin ja sinisoran muutonhuippu osui ajankohtaan, jolloin vain pieni osa suistosta oli sula. Tällöin linnut paukkautuivat pienille sulilla ja olivat helposti laskettavissa. Isokoskelolla on havaittu, että esiintymisen voimakkuuteen vaikuttaa varsin suuresti kuoreiden ja särkien kudun ajoitus suhteessa laskentapäiviin (Hannu Sarvanne).

Havaituista muutoksista todellisia lienevät kuitenkin ainakin punasotkan huomattava väheneminen sekä harmaasorsan huomattava runsastuminen. Punasotka on taantunut meillä viime vuosikymmeninä hälyttävästi ja luokitellaan nykyään äärimmäisen uhanalaiseksi lajiksi

(Hyvärinen ym. 2019). Harmaasorsa on puolestaan runsastunut viime vuosina erittäin voimakkaasti sekä Itä-Uudellamaalla että yleensäkin Suomessa.

3.2.2 Kahlaajat ja avomaan varpuslinnut

Kahlaajia levähti Porvoonjoen suistossa keväällä 2024 kohtalaisen runsaasti (taulukko 2). Vesi pysytteli kahlaajien päämuuttoaikana toukokuun alkupuolella hyvin alhaalla (luku 2.3), mikä tarjosi kahlaajille runsain mitoin sopivaa ruokailualueita hoitoniityillä (kuva 2).

Runsain kahlaaja oli totutusti liro, jota havaittiin laskennoissa parhaimmillaan (10.5.) vajaat 200 yksilöä. Tiira-havaintoaineiston mukaan kevään paras liropäivä oli kuitenkin oli 4.5., jolloin pelkästään Pohjoiniityllä (osa-alue H1) havaittiin 340 yksilöä (Jari Lehtinen ym.). Näistä tosin valtaosa pysähtyi vain hetkeksi niitylle ennen kuin jatkoi muuttomatkaansa. Samana päivänä havaittiin Pohjoisniityllä myös 195 suokukkoa (vrt. taulukko 2). Tiira-havaintoaineistossa taivaanvuohen korkein päiväsumma oli 110 yksilöä (20.4., Antti Marjokorpi).

Selvästi eniten kahlaajia havaittiin entiseen malliin Pohjoisniityllä (osa-alue H1), jossa säilyy matalammankin veden aikaan yleensä aina vähintäänkin pieni mutareunainen allikkoalue. Sen sijaan Länsiniityllä (H3–4) niityt pysyivät vähän liiankin kuivina koko kevään johtuen alhaisesta vedenkorkeudesta. Kuvaavaa oli, että liron päämuuttopäivänä 10.5. (ks. edellä) Länsiniityllä ei havaittu ainuttakaan liroa. Stensbölevikenillä (H-SBV) kahlaajia havaittiin niin ikään vain vähän, mihin pääsyyinä lieenee ollut se, että hoitoniitty oli korkeahkon kasvillisuuden vallassa, eikä kahlaajille sopivia laajempia avorantoja juuri ollut (luku 2.3)

Taulukko 4. Porvoonjoensuistossa keväinä 2024, 2021 ja 2012 levähtäneiden runsaimpien kahlaajien ja keltavästäräkin yhteismääriä. Havainnointipäiviä kaikkina vuosina yhtä paljon. Kevään 2021 aineisto: Leivo (2021); kevään 2012 aineisto: Ilpo Huolman & Mauri Leivo.

	Yhteensä havaittua yksilöä		
	2024	2021	2012
Töyhtöhyyppä	340	180	127
Taivaanvuohi	112	66	64
Kuovi	241	3	8
Suokukko	202	8	98
Liro	561	67	339
Mustaviklo	48	1	9
Valkoviklo	33	23	32
Keltavästäräkki	121	3	16

Levähtävien kahlaajien määrä on kasvanut Porvoonjoen suistossa selvästi viimeisten runsaan 10 vuoden aikana (taulukko 4). Yhteenlaskettu levähtävien kahlaajien määrä oli keväällä 2024 oli nelinkertainen kevääseen 2021 verrattuna ja kaksinkertainen kevääseen 2012 verrattuna. Tätä selittää pitkälti se, että viime vuosina Porvoonjoen suistoon perustettujen useiden uusien hoitoniittyjen myötä kahlaajille on syntynyt paljon uutta hyvää ruokailualueita. On tosin syytä todeta, että levähtävien kahlaajien määrään ovat vaikuttaneet myös monet muut tekijät, kuten sää (kauniilla säällä kahlaajat muuttavat yli pysähtymättä), vedenkorkeus (liian korkean veden aikaan kahlaajille sopivat lietteet peittyvät) sekä sattuma (osuuko laskentapäivä juuri kahlaajien muutonhuipun aikaan).

Keltavästäräkkejä levähti suistossa vain muutamana päivänä terävän huipun ollessa 7.5. (86 yksilöä; taulukko 2). Levähtävien keltavästäräkkien määrä keväällä 2024 oli huomattavasti suurempi kuin vertailuvuosina 2021 ja 2012 (taulukko 4), mikä selittyy hoitoniittyjen lisääksellä.

3.3 Ruokavieraat

Suistossa ruokailee monipuolinen joukko lähiseudulla pesiviä lintulajeja, joista näkyvimpiä ovat merimetsojen, harmaahaikaroiden, petolintujen ja lokkien tapaiset isot linnut. Runsaimpien suistossa ruokailevien lintulajien suurimmat päiväkohtaiset yksilömäärät on esitetty taulukossa 5. Mukaan on otettu myös ne selvitysalueella pesivät lajit, joilla ruokailijoiden määrä ylittää selvästi alueella pesivien yksilömäärän, toisin sanoen alueella ruokailee enimmäkseen muualla pesiviä yksilöitä. Ruokavieraisten esiintymistä Porvoonjoen suistossa on käsitelty tarkemmin Leivo (2021).

Ruokavieraista selvästi runsaimmat lajit olivat merimetso ja naurulokki (taulukko 5). Merimetsot tulivat suistoon ruokailemaan pääasiassa Emäsalon suurista kolonioista, kun taas naurulokeista iso osa lienee ollut suiston omaa pesimäkantaa.

Suistoissa saalistavista pedoista näkyvin ja merkittävin oli tuttuun tapaan merikotka, joita havaittiin parhaimmillaan peräti 15 (taulukko 5). Kotkat suosivat suiston rauhallisimpia alueita (kuten osa-alueet 5 ja H-SBV), missä ihmisiä liikkui vähän.

Merikotkien vaikutusta suiston muihin lintuihin on pohtinut Leivo (2021). Vaikka merikotkat keskittyvät saalistamaan kaloja, niiden läsnäolo vaikuttaa selvästi myös pesiviin ja levähtäviin lintuihin. Esimerkiksi harmaahaikaroiden havaittiin olevan varsin herkkiä kotkien aiheuttamille häiriöille. Päivittäiset haikaramäärät eri osa-alueilla vaihtelivatkin ainakin jossain määrin osittain sen mukaan, miten paljon kotkia eri puolilla suistoa milloinkin liikkui. Myös hanhet ja sorsat lähtivät kotkia varsin herkästi pakoon, mikä vaikeutti myös laskentoja, kun linnut saattoivat siirtyä joltakin osa-alueelta pois kesken laskennan ennen kuin niiden lukumäärä ehdittiin laskea.

Variuksia tavattiin kaikissa kevään laskennoissa. Eniten niitä tavattiin maaliskuun lopulla, yli 40 yksilöä (taulukko 5).

Taulukko 5. Porvoonjoen suistossa keväällä 2024 havaittujen runsaimpien ruokavieraiden paras päiväsusma ja sitä vastaava päivämäärä, keskimääräinen yksilömäärä/laskenta, lajin havaintopäivien lukumäärä (kaikkiaan havaintopäiviä oli 14) sekä havaittujen päiväsusmien yhteissusma. Suojelukategoriaselitykset, ks. taulukko 1.

	Yksilöä max	Pvm	Yksilöä keskim/ laskenta	Havainto- päivien lkm	Yhteensä havaittua yksilöä	Suojelu- kategoria
Merimetso	1710	24.4.	217	12	3033	
Harmaahaikara	62	17.5.	33	14	457	
Merikotka	15	24.4.	7	14	102	DIR
Kalatiira	57	13.5.	22	10	301	DIR VAST
Naurulokki	414	8.4.	130	12	1826	VU
Kalalokki	155	8.4.	33	13	463	
Harmaalokki	77	24.4.	13	12	186	VU
Merilokki	5	29.4.	2	11	34	VU
Varis	42	31.3.	27	14	379	

Nisäkäspedoista kettu havaittiin laskennoissa neljästi (neljällä eri osa-alueella), sauikko niin ikään neljästi (yhteensä 5 yksilöä neljällä eri osa-alueella) sekä supikoira kolmesti (kolmella eri osa-alueella). Yöaikaan petonisäkkäitä on liikkunut suistossa todennäköisesti vielä enemmän.

Porvoonjoen suiston ruokavieraiden lukumäärissä on tapahtunut merkittäviä muutoksia viimeisten runsaan 10 vuoden aikana (taulukko 6). Useimmat ruokavieraat ovat runsastuneet, vain harvat vähentyneet.

Merimetson lukumäärä on peräti satakertaistunut vuosien 2012 ja 2024 välillä, mikä vastaa lajin lähes eksponentiaalista kannankehitystä Suomessa. Toinen selvästi runsastunut laji on merikotka, niin ikään koko maassa havaitun kannankehityksen mukaisesti. Selvää runsastumista on havaittu myös variksella, joka on hyötynyt uusien hoitoniittyjen perustamisesta. Varikset ruokailevat mielellään niityillä, kun taas tiheän kasvillisuuden alueilla niitä ei juuri tapaa.

Ruokavieraista ainoat selvästi vähentyneet lajit ovat harmaa- ja merilokki. Kumpikin laji on taantunut koko maassa mm. tehostuneen jätehuollon vuoksi, jopa niin että ne on nykyään luokiteltu vaarantuineiksi lajeiksi (Hyvärinen ym. 2019).

Taulukko 6. Porvoonjoensuistossa keväinä 2024, 2021 ja 2012 ruokavieraina havaittujen lintujen kevään yhteismääriä. Havainnointipäiviä kaikkina vuosina yhtä paljon. Kevään 2021 aineisto: Leivo (2021); kevään 2012 aineisto: Ilpo Huolman & Mauri Leivo.

	Yhteensä havaittua yksilöä		
	2024	2021	2012
Merimetso	3033	1466	30
Harmaahaikara	457	216	229
Merikotka	102	98	24
Kalatiira	301	264	154
Naurulokki	1826	1075	1682
Kalalokki	463	198	431
Harmaalokki	186	178	681
Merilokki	34	119	183
Varis	379	163	142

LÄHTEET

Hyvärinen E, Juslén A, Kemppainen E, Uddström A & Liukko U-M (toim.) 2019: Suomen lajien uhanalaisuus 2019. Ympäristöministeriö ja Suomen ympäristökeskus.

Laaksonen T, Lehikoinen A, Pöysä H, Sirkiä P & Ikonen K 2019: Sisävesien vesilintujen kannanvaihtelut 1986–2018. – Linnut-vuosikirja 2019: 46–55.

Lammi E, Nironen M & Vauhkonen M 2007: Porvoonjoen suiston–Stensbölen hoito- ja käyttösuunnitelma. Uudenmaan ympäristökeskuksen raportteja 6/2007. Uudenmaan ympäristökeskus.

Lammi E & Routasuo P 2017: Porvoonjoen suiston linnustoselvitys 2017. Enviro.

Lehikoinen A & Väisänen RAV 2023: Pesivien maalintujen kannanmuutokset Suomessa 1975–2022. – Linnut-vuosikirja 2022: 14–29.

Leivo M 2021: Porvoonjoen suiston linnustoselvitys keväällä 2021. Uudenmaan ely-keskus.
https://asiakas.kotisivukone.com/files/psly.kotisivukone.com/tiedostot/raportti_Porvoonjoen-suiston-linnustoselvitys-kevaalla-2021_lopullinen_MauriLeivo.pdf

Leivo M 2023: Porvoonjoen suiston hoitoniittyjen linnustoselvitys keväällä 2023. Uudenmaan ely-keskus.
https://asiakas.kotisivukone.com/files/psly.kotisivukone.com/tiedostot/korjattu_raportti_Porvoonjoen-suiston-hoitoniittyjen-linnustoselvitys-kevaalla-2023_MauriLeivo.pdf

Mikkola-Roos M, Pessa J, Rusanen P & Sammalkorpi I 2021: Linnuston seurantaohjeet, Helmi-ohjelma, Lintuvedet. Suomen ympäristökeskus.

Raunio A, Schulman A & Kontula T (toim) 2008: Suomen luontotyyppien uhanalaisuus. – Suomen ympäristö 8/2008. Suomen ympäristökeskus.

Ruokavirasto 2024: Lintuinfluenssa Suomessa 2024. Ruokaviraston nettisivut.
<https://www.ruokavirasto.fi/elaimet/elainten-terveys-ja-elaintaudit/elaintaudit/siipikarja/lintuinfluenssa/lintuinfluenssa-suomessa/>

Sammalkorpi I, Mikkola-Roos M, Pöysä H & Rask M 2017: Miksi suojele ei auta lintuvesillä? – Linnut-vuosikirja 2016: 112–121.

Ympäristöministeriö: Helmi-elinympäristöohjelma 2021-2030/ Lintuvesien ja kosteikkojen kunnostaminen. <https://ym.fi/helmi>

KIITOKSET

Hannu Sarvanne ja Markku Mikkola-Roos antoivat käyttöön Helsingin Vanhankaupunginlahden linnustotietoja.

William Velmala kommentoi käsikirjoitusta.